

Sursa: <http://www.isabelavs.go>

Isabela Vasiliu-Scraba, *Himera “Scolii de la Păltiniș” ironizată de Noica*

Motto: “Oamenii sînt trecători, dar valorile, creațiile lor vor rămâne”, C-tin Noica, iulie 1978

Horia Stamatu credea că la Noica sentimentul metafizic al temerii neîmplinirii nu depășește planul cultural. Poate datorită insistenței cu care autorul *Rostirii filozofice românești* vorbea despre “mântuirea prin cultură”, sau despre intrarea în domeniul filozofiei “cu harul care poartă dincolo de sine” ducând la o transformare interioară, asemenea oricărei alte inițieri: “Când intri în filozofie, îți schimbi numele, nu te mai poate chema Saul sau Kepha, îți spui Pavel sau Petru” (*Jurnalul de la Păltiniș*, 1983, p. 73). Dar pentru Noica, la judecata de apoi, când trebuie să dai socoteală de cele făcute în timpul vieții (v. Isabela Vasiliu-Scraba, *Cât de subversiv putea fi Noica*, în rev. Meandre, XII, 1-2 (22-23), 2009, p.80-81; <http://www.isabelavs.go.ro/Articole/Noica-MEANDRE.htm>), hărnicia culturală manifestată prin numărul de cărți publicate nu cântărea prea mult. Fiindcă atunci “trebuie să spui ce ai scris în ele”. Mesajul „mântuirii prin cultură” îl livrează și Mircea Eliade în romanul *Pe strada Mântuleasa (1)*. Fărămă, omul micșorat și redus la limita de jos a supraviețuirii, scrie în temniță la nesfârșit. El iese din timpul istoric și trăiește în timpul literaturii, în timpul culturii autentice, și prin tematica povestirilor sale, chiar în Marele Timp al sacralității.

Intr-o conversație înregistrată de Securitate pe 14 mai 1984, Noica întreba despre un scriitor dacă “e bun, sau plagiator?” (*Noica în arhiva Securității*, II, Ed. Muzeul National al Literaturii Române, 2010, p.264), ultimul fiind acela care fie rezumă, fie parafrazează ideile altuia și uită să-l “deconspire” pe autorul ideilor preluate(2), sau, chiar dacă-l amintește în treacăt, el nu mai adaugă idei personale, nu pune nimic în plus (v. Isabela Vasiliu-Scraba, *Despre G. Liiceanu și despre plagierea de tip ‘inadequate paraphrase’ la Patapievicu*, în “Acolada”, 7-8/2012, p. 19; http://www.isabelavs.go.ro/Articole/IsabelaVS_PlagiatorulPata4.htm). Neurmând îndemnul filozofului de la Păltiniș care-l sfătuiuse să-l lase pe Heidegger spre a-l citi pe Kant, căci la Heidegger “nu poți veni cu mâna goală” (Noica), G. Liiceanu pare a se simți implinit ca traducător al lui Heidegger (3), deși, după cum observase un universitar francez, specialiștii occidentali în Heidegger nu-l prea socotesc printre heideggerieni. De fapt, traducători de filozofie (germană) mai buni decât G. Liiceanu, și decât toți bursierii post-decembrști pe care i-a implicat în traducerea lui Heidegger, au fost cu siguranță mulți. Pentru că în comunism generația lui Noica (și generația imediat următoare) “a fost sugrumată, cu șansa ei [de afirmare prin creații originale]” (*Noica și Securitatea*, II, 2010, p.22). Filozofii marginalizați de teroarea ideologică a statului polițienesc n-au fost numai Petre Țuțea, Alexandru Dragomir (traducător în anii patruzeci al unui eseu heideggerian) sau Gheorghe Ciorogaru (traducătorul lui Iacob Bohme). La modul cel mai general, mai buni decât cei școliți după distrugerea Academiei Române și a învățământului în 1948 au fost toți cei formați înainte de “ocupația comunistă” (Vasile Băncilă). Rezultatele muncii lor de traducere au fost de-a dreptul impresionante, atât cantitativ, cât și calitativ, căci ei (D.D. Roșca, Virgil Bogdan, Octavian Nistor, C-tin Fluor, Elena Irion/Moisuc, N. Bagdazar, C. Narly, Mihail Antoniadă, Ion Gorun, Traian Brăileanu, C. Rădulescu-Motru, D.C. Amzăr, Petre Pandrea, Gh. Ciorogaru, Horia Stanca, C. Noica, L. Blaga, etc.,) au fost cei care au introdus în cultura românească operele marilor filozofi germani.

Cineva îmi spunea că l-a întâlnit pe Noica pe stradă după ce apăruse *Jurnalul de la Păltiniș*, când filozoful i-a părut complet răvășit, văzându-și terfelită viața privată, intimitatea sa, foarte impresionat

mai ales de redarea cuvânt cu cuvânt a ceea ce vorbise la Păltiniș. Cam după o lună de la apariția (4) acestei cărți pe care Ion Ianoși (fost șef al cenzurii) “o scosese la lumină” (v. dedicația lui Liiceanu), Noica îi relatează la Sibiu lui Relu Cioran (care avea apartamentul “microfonizat”, ca și camera de cca opt metri pătrați în care locuia Noica la Păltiniș) părerea lui Steinhardt despre felul în care Paleologu a fost prezentat în *Jurnalul de la Păltiniș*, observând că G. Liiceanu **a greșit și față de el [de Noica], și față de Paleologu, “pentru că o carte de memorii se publică mai târziu, nu cât trăiesc oamenii”** (*Noica și Securitatea*, II, 2010, p.94). Si la distanță de cinci luni, încă mai sublinia că “gestul lui Liiceanu” este “discutabil” din unghi “psihologic și conjunctural” (martie, 1984, *Noica și Securitatea*, II, 2010, p.201) prin vizibila intenție a lui Liiceanu de a-și face sieși reclamă, făcându-i însă rău lui Noica, “om din trecut”, pus “prea mult în primul plan, pe scenă” (mai 1984, p.250), la vremea când ideologii din structurile de vârf nu-i publicau decât cu mare dificultate scrierile (v. Isabela Vasiliu-Scraba, *Suspecta moarte a lui C. Noica*, rev. “Plumb”, V, 34, ian. 2010, p.4). Filozoful marginalizat spunea în 1984 “pe mine m-au tot dus [cu vorba] cu CARTEA ARHEILOR la Cartea Românească, sau cu *Scrisorile de logica [lui Hermes]* și de trei ani mă pun în plan și nu mi-au apărut” (ibid., p.153). Desigur Noica a remarcat și că *Jurnalul de la Păltiniș* a fost tipărit nu doar ca “model paideic”, ci și spre a-l “înfunda” prin nepotrivite comentarii politice în marginea cărților sale de filozofie (v. Isabela Vasiliu-Scraba, *Lista neagră cu cărți scrise de Noica*, în rev. “Origini/Romanian Roots”, XIV, 9-10 (146-147), 2009, p. 22-24; v. Stan V. Cristea, NOICA: REPERE BIOBIBLIOGRAFICE, București, 2011, p.413; http://www.isabelavs.go.ro/Articole/Noica_lista_neagra5.htm). După apariția *Epistolarului*, pe 4 sept. 1987 Noica este înregistrat de Securitate spunând că Liiceanu a reușit să-l “**innămolească**” de tot. Extrem de interesante mai sînt observațiile lui Noica (înregistrate pe ascuns) referitoare la autoritățile comuniste care îl “menajează” pe Gabriel Liiceanu, în timp ce elementara libertate de a circula peste graniță este interzisă altora: Liiceanu poate veni din RFG în țară, soția acestuia îl poate însoți la Heidelberg, fără a-și pierde postul de la Institutul de Istoria Artei. Noica mai este înregistrat spunând că A. Pleșu și G. Liiceanu se bucură din partea Ministerului de interne de un tratament de excepție. Ei pot călători prin Europa, în Franța și chiar în Suedia. Ambilor autoritățile comuniste le-a prelungit bursa la Heidelberg (5) dându-le posibilitatea să mai zăbovească luni întregi dincolo de Cortina de fier. Cu alt prilej este înregistrată remarcă după care germanii trimit 150 de burse și ideologii comuniști trimit unul sau doi, restul se fac că nu le-au primit, în 1983 fiind aprobată o singură plecare în RFG cu bursă Humboldt (*Noica și Securitatea* II, p.123).

Lipsit întreaga viață de o catedră universitară, C-tin Noica nu a “produs” niciun filozof, în ciuda repetatelor afirmații ale lui Liiceanu și Pleșu (6) că ei ar fi adevărata “operă” a lui Noica, și nu scrierile acestuia (v. Isabela Vasiliu-Scraba, *La Centenar, despre Noica, în cifru ‘humanist’*, în rev. “Oglinda literară”, VIII, nr. 92, aug. 2009, p. 4802-4803); <http://www.isabelavs.go.ro/Articole/Noica-Humanitas3.htm>). La modul cel mai ciudat, I.P. Culianu difuzează românilor prin Radio BBC un mesaj similar: “chiar dacă vreodată cărțile lui Noica s-ar pierde, ori ar înceta să mai fie citite” (*Studii românești*, II, 2009, p.228), nu scrierile lui Noica ar fi importante ci auto-declarații săi discipoli (v. I. Vasiliu-Scraba, *Noica și “discipolii” săi*, în rev. Origini/Romanian Roots, XIV, 9-10 (146-147), 2009, p.22-24 ; http://www.isabelavs.go.ro/Articole/Noica_discipolii2.htm).

Momentul difuzării acestui mesaj manipulatoriu a fost prilejuit chiar de moartea filozofului, pe 4 dec. 1987, neanunțată prin nici un post de radio sau de televiziune din țară (v. I. Vasiliu-Scraba, *Sfârșitul lui Noica*, în “Jurnalul literar”, XX, 19-24, oct.-dec. 2009, p.6; <http://www.isabelavs.go.ro/Articole/NoicaSfarsit4.htm>). Răspândită de Andrei Pleșu întâi prin revista băcăoană “Ateneu” (cu tirajul pe care-l aveau în comunism revistele), apoi prin revista scoasă de Sorin Alexandrescu la Amsterdam (*Entre la philosophie et la sagesse: notes sur C. Noica*,

“International Journal of Rumanian Studies”, nr.2, 1984-1986, vol.IV, p. 15-21), ideea aceasta fusese formulată în 1985 în felul următor: “împrejurările au făcut ca în România de azi nu opera lui Noica să conteze” (A. Pleșu, *Constantin Noica, între filozofie și înțelepciune*, “Ateneu”, mai 1985); contează (sublinia la Radio BBC și Culianu) doar cei “ieșiți din școala lui Noica” (*Scrieri românești*, II, p.229). Tereza Culianu scria că fratele ei (înainte de căderea comunismului) “ghicise” că Pleșu va fi ministru al culturii. Din cartea lui Ion Varlam aflăm că exista la Radio Europa liberă o “casetă video care arată că în 1987 era deja stabilită” succesiunea la cârma României (vezi Ion Varlam, *PseudoRomania. Conspirarea deconspirării*, Ed. Vog, București, 2004, p. 85).

Note:

1. Isabela Vasiliu-Scraba, *Despre lipsa individualizării anchetatoarei din romanul eliadesc Pe strada mântuleasa*, în “Acolada”, 6/2012, p.19; http://www.isabelavs.go.ro/Articole/IsabelaVS_Mantuleasa13.htm)
2. În cele cam 20 de pagini ale primului său eseu despre îngeri compus după 1990 și ultrapremiat cu bani grei, Andrei Pleșu preia/ împrumută de la Noica (din vol. *Scrisori despre logica lui Hermes*, 1986), fără menționarea filozofului marginalizat până la moarte, ideea din „logica lui Ares” a “blocajului în dihotomii” (vezi vol. Isabela Vasiliu-Scraba, *Contextualizări. Elemente pentru o topologie a prezentului*, Ed. Star Tipp, Slobozia, 2002, p.46). După înregistrările Securității se vede că în 1986 Noica îl considera pe A. Pleșu un “cronicar plastic”, neiesit prea mult în evidență, după cronicile pe care le scria din îndatorire profesională. Din transcrierile lui Liiceanu a conversațiilor de la Păltiniș, reiese că Noica ar fi sesizat cu justețe că dezinteresul pentru filozofie se va vedea mai târziu în scrierile lui Pleșu (ibid.).
3. “Ce-ar avea de discutat traducătorul lui Heidegger [G. Liiceanu] cu traducătorul lui Joyce [Mircea Ivănescu]?” scria prin 2011- 2012 Liiceanu în marginea unor discuții cu Mircea Ivănescu (1931-2011), precizând opinia proprie despre principalul său domeniu de competență. În 1983 - an în care Cioran refuzase premiul de stat austriac (*Noica și Securitatea*, II, 2010, p.93) oferit pentru *Sissi ou la vulnerabilite*, lucrare ieșită dintr-un interviu și de aceea considerată de el “o chestie nesperioasă” (Emil Cioran la telefon cu Relu Cioran pe 1 ian 1984, ibidem p.111) -, Noica “a avut emoții” că Emil Cioran nu-l va plăcea pe Liiceanu care “are obositorul obicei de a pune mereu întrebări” (ibid. p. 65).
4. În 1983, rapida publicare (prin I. Ianoși, ideolog din structurile de vârf ale stalinistilor instruiți în URSS) a *Jurnalului de la Păltiniș* scris de G. Liiceanu a fost realizată probabil și cu speranța de a face mai vizibili niște comuniști (cum observase și Noica) privilegiați de autorități (v. Isabela Vasiliu-Scraba, *Noica printre oamenii mici și mari ai culturii noastre la 25 de ani de la moarte*, în “Acolada”, 2/2012, p.19 ; <http://www.isabelavs.go.ro/Articole/IsabelaVS-25aniNoica4.htm>). Postura de privilegiați ai regimului de teroare exercitată de o vigilantă poliție politică este sesizată și de Yessica Douglas-Home în cartea ei din 2000, *Once upon another time*, unde povestește atmosfera unei recepții organizată la București în onoarea ei de Ambasada Angliei prin anii optzeci. Ea își amintește de relaxarea (deplasată) pe care Liiceanu și Pleșu o aveau ostentativ (“a posture of ill-bred muffins, completely out of place for the occasion, although perhaps quite acceptable at Communist Party rallies”), în contrast cu restul invitaților, evident timorați. Faptul că cei doi aveau permisiunea de a frecventa Ambasada „is even stranger if one thinks that their host – H E Hugh Arbuthnot, British Ambassador to Romania was the butt of some rough treatment in the hands of the Securitate agents in Cluj where the Ambassador went to visit the dissident Academic Doina Cornea. Any further speculative questions about the real meaning of their visits to the British Embassy during Ceausescu's dictatorship are therefore superfluous, to say the least! Clearly in such context, Messrs Plesu and Liiceanu knew very well at the time what was all about and they also knew what they were doing!” În post-comunism, ca director al fostei Edituri Politice la care Noica nu a fost publicat deloc, G. Liiceanu, în peste două decenii, n-a avut timp să publice întreaga așa-zisă PRODUCTIE BIBLIOGRAFICĂ a maestrului sau de care a făcut atâta caz, la unison cu Pleșu. În schimb, ca

- proprietar al Vilei "Noica" de la Păltiniș, Liiceanu îi făcea reclamă stalinistului Ion Ianoși, plasând în camera lui Noica niste foi scrise de acest academician cu liceul pe puncte, asemeni Elenei Ceausescu (v. Isabela Vasiliu-Scraba, *Camera 13 a vilei "Noica" de la Păltiniș*, în rev. *Discobolul XIII*, iul.-sept. 2010, p. 256-260 ; v. Stan V. Cristea, *NOICA: REPERE BIOBIBLIOGRAFICE*, București, 2011, p.425; <http://www.isabelavs.go.ro/Articole/inculturaPaltinis6.htm>)
5. vezi vol. *Noica si Securitatea II*, Ed. Muzeului Național al Literaturii Române, 2010, data 12 nov.1983 p.88, p.89, p.94. În martie 1984 Noica spunea că-i sînt cărțile scose din circuitul public al bibliotecilor si ascunse la FONDUL SECRET, în afară de revista *Izvoare de filozofie* (2 vol) si *Povestiri despre om* (Paris, 1962), dar că de soarta traducerilor sale din Descartes, din Kant si din idealistii germani nu știe nimic (*Noica si Securitatea, II*, 2010, p.138).
 6. Dacă ar fi să ne luăm după cele transcrise de G. Liiceanu în *Jurnalul de la Păltiniș* (1983), si după notațiile din caietele tipărite [probabil cenzurat] în 2007 cu neinspiratul titlului de *Jurnal de idei* - folosit de Noica la publicarea între sept. 1977 și aprilie 1982 a douăzecișicinci de texte în revista "Cronica" de la Iași, nestrânse în volum nici până azi (v. Isabela Vasiliu-Scraba, *Noica despre arheul istoric întrupat de Mircea Eliade*, în rev. "Conta", 10/2012, p.126-131; <http://www.isabelavs.go.ro/Articole/IsabelaVS-8Noica-Tabor.htm> - , părerea "optimistului" Noica era de-a dreptul pesimistă în ce privește "mântuirea prin cultură" a cronicarului plastic Andrei Pleșu, dezinteresat de filozofie, vag interesat de istoria artei, de spiritualitatea orientală și de psihanaliză pe fundalul unei excesive griji pentru "fratele porc": "Obsesia lui Andrei Plesu este **fratele porc**, cu mântuirea în sens trivial, în planul existenței (Noica, *Jurnal de idei*, 2007, [227]).

Autor: Isabela Vasiliu-Scraba

Sursa: <http://isabelavs.blogspot.com>